

NOTAT

04-03-2022
EMN-2019-00852
1531331
Ann Vilhelmsen

Oversigt over projekter støttet af Den fællesregionale pulje til forskning i forebyggelse i 2022

Den fællesregionale pulje til forskning i forebyggelse skal bidrage til, at en koordineret forebyggelsesindsats går hånd i hånd med den nyeste viden om, hvad der virker. Puljen blev i år uddelt for fjerde gang.

Styregruppen for puljen har på baggrund af egen og arbejdsgruppens vurdering besluttet at støtte otte forskningsprojekter med over 8 mio. kr. Projekterne er beskrevet herunder.

Gennemgangen er baseret på korte populære beskrivelser, som projekterne indsendte i forbindelse med deres ansøgning til puljen. Rækkefølgen på projekterne er vilkårlig.

1. Kan en forebyggende indsats til unge i mistrivsel mindske ensomhed og psykiske lidelser? Effekt- og procesevaluering af en etableret civilsamfundsindsats (HUSRUM)

Ansøger: Anne Bo, Region Midtjylland

Bevilling: 1.158.500 kr.

Projektbeskrivelse

Blandt de 16-24-årige har hver tiende symptomer på depression eller angst eller haft selvskadende adfærd, og 40% af ungegruppen har et højt stressniveau. Ensomhed er et væsentligt aspekt af dårlig mental sundhed og en risikofaktor for en række helbredsproblemer såsom depression, angst, forhøjet blodtryk, hjerte-kar-sygdomme, søvnforstyrrelse og tidlig død. I 2017 var det mere end hver tiende af de 16 til 29-årige i Danmark, som følte sig ensom. Dette er siden forværret af den langvarige COVID-19 situation med begrænsninger af unges sociale liv til følge.

Der er hos unge en væsentlig social ulighed i forekomsten af mentale helbredsproblemer. Og unge, der føler sig ensomme, har ofte længevarende psykiske lidelser og en svagere tilknytning til uddannelsesinstitutioner og til arbejdsmarkedet. Stærke fællesskaber, øget social støtte og afhjælpning af ensomhed blandt unge har derfor et væsentligt potentiale til at forebygge behandlingskrævende psykiatriske lidelser og hjælpe sårbare unge tættere på et normalt ungdomsliv og dermed fremme lighed i sundhed.

Dette forskningsprojekt skal bidrage med viden om, hvorvidt og hvordan en etableret civilsamfundsindsats til unge i mistrivsel (HUSRUM) effektivt kan mindske ensomhed, psykiske lidelser og social angst blandt unge og dermed bidrage til at fremme folkesundheden og mindske ulighed i sundhed.

HUSRUM's indsats er målrettet unge mellem 16 og 30 år. Indsatsen, som kan betegnes som en kompleks intervention, består af samtalegrupper, en mentorordning og sociale aktiviteter drevet af frivillige. HUSRUM er etableret i Aarhus, Horsens, Silkeborg og Viborg Kommune, og kan potentielt udbredes til alle regioner og kommuner. Forskningsprojektet vil gennemføre en tværvideenskabelig evaluering, hvor resultaterne skal bidrage nationalt og internationalt med viden om effekter og tilrettelæggelse af interventioner til unge i mistrivsel og desuden anvendes til at forbedre og udbrede HUSRUM.

I Danmark udbydes indsatser for ensomme unge især i regi af civilsamfundet, hvilket kan medvirke til at begrænse omkostningerne og give nogle særlige muligheder i mødet med de unge. Dog evalueres indsatserne sjældent i forhold til brugerkontakt, tilfredshed eller virkninger, og fra internationale studier er der begrænset overførbart viden om effekten af interventioner til målgruppen. Så hvad er egentlig den rette hjælp? Hvad virker for hvem, og hvordan kan interventioner tilrettelægges i en dansk forebyggelseskontekst? Det er nogle af de spørgsmål, som dette forskningsprojekt søger svar på gennem et kvantitativt og et kvalitativt forskningsspor.

I det kvantitative spor følger projektet 300 deltagere i HUSRUM's samtalegrupper og mentorordning med en spørgeskemabaseret undersøgelse før interventionen og to gange efterfølgende (6 måneder og 1 år). Spørgeskemaet benytter validerede mål for symptomer på depression og social angst, ensomhed, trivsel, social støtte og tro på egen handleevne. Desuden anvendes spørgsmål om de unges vurdering af kvalitet og tilrettelæggelse af interventionen.

I det kvalitative spor inviterer projektet omkring 20 unge til at deltage i enkeltinterviews 1-2 måneder efter opstart og igen efter 6-8 måneder. Disse undersøgelser har til formål at give en dybere indsigt i de unges oplevelser af at deltage i interventionen og i deres opfattelse af betydningen for deres hverdag, trivsel og personlige udvikling.

Forskningsprojektet gennemføres i et samarbejde mellem Region Midtjylland, HUSRUM Danmark/Jysk Børneforborg/Fredeshjem, Manchester Institute of Education og Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet.

2. Kan en undersøgelse for leversygdom hos personer i alkoholbehandling øge afholdenhed?

Ansøger: Gro Askgaard, Region Sjælland

Bevilling: 1.191.000 kr.

Projektbeskrivelse

Alkoholrelateret leversygdom er en hyppig årsag til tidlig død blandt de omkring 150.000 borgere med alkoholafhængighed i Danmark.

Alkoholrelateret leversygdom erkendes ofte i et fremskredent stadie, hvor chancerne for overlevelse er små. Derfor er der behov for at bygge bro mellem alkoholbehandlingsstederne i kommunen og hospitalet i regionen. Læger i de kommunale alkoholbehandlinger kan ikke henvise til specialiseret hospitalsbehandling selvom borgere i alkoholbehandling ofte har sygdom, der kræver specialiseret udredning og behandling. Forskning har blandt andet vist at knap 20% af borgere i alkoholbehandling havde leversygdom uden at vide det.

Hvis man skal implementere en opsporing af leversygdom (screening) blandt symptomfrie borgere, bør det være fordi opdagelsen medfører en bedre prognose for sygdommen. En bedre prognose af alkoholrelateret leversygdom afhænger i høj grad af, at alkoholindtaget nedsættes. Derfor vil projektet undersøge effekten af en undersøgelse for leversygdom på at nedsætte alkoholindtaget blandt borgere i alkoholbehandling. En leverskanning ("fibroscanning") tager 5 minutter og er uden bivirkninger. Scanningen kan opspore alkoholrelateret leversygdom i et tidligt stadie, hvor der er gode muligheder for at hindre progression af sygdommen, især hvis alkoholindtaget nedsættes.

Projektet har indgået partnerskab med et kommunalt alkoholbehandlingssted, der har deltaget i flere forskningsprojekter tidligere. Fra deres pilotforsøg ved projektet, at borgere i alkoholbehandling både takker ja og fremmøder til en leverscanning. Forskning tyder på, at en undersøgelse for helbredsproblemer kan motivere til livsstilsændringer, fordi en helbredsundersøgelse kan fungere som en øjenåbner i forhold til at tage vare på eget helbred og styrke motivationen til fx at skære ned på alkohol. Ingen lodtrækningsforsøg har dog undersøgt om en undersøgelse for leversygdom kan nedsætte alkoholindtaget.

Formålet med projektet er at foretage et lodtrækningsforsøg med henblik på at afprøve om der er en effekt af en undersøgelse for leversygdom på at nedsætte alkoholindtaget blandt borgere i alkoholbehandling.

Borgere der modtager kommunal alkoholbehandling inviteres til en undersøgelse for leversygdom med leverscanning, blodprøver og udlevering af en informationsfolder på hospitalet. Informationsfolderen fortæller bredt om skadelige virkninger af alkohol på kroppen, og hvordan skaderne bedres, når alkoholindtaget nedsættes eller ophører. Projektet vil inkludere 276 borgere fra alkohol-

behandlingen. Dette tal er baseret på en beregning af det nødvendige deltagerantal for at kunne måle en relevant effekt af en undersøgelse for leversygdom på at nedsætte alkoholindtaget. Halvdelen (138) vil blive randomiseret til et umiddelbart tilbud om en undersøgelse for leversygdom. De øvrige 138 borgere vil blive randomiseret til at være kontroller og får tilbuddet om undersøgelse for leversygdom efter opfølgningen på alkoholindtaget, dvs. lidt over 6 måneder efter kontakten. Alle borgere vil blive telefoninterviewet om deres alkoholindtag 6 måneder efter kontakten. Interviews vil blive foretaget af en forskningssygeplejerske, der ikke ved hvilke borgere fra alkoholbehandlingen, der fik en undersøgelse for leversygdom.

Projektet vil bl.a. dele sine resultater med Sundhedsstyrelsen med henblik på at få nationale retningslinjer for helbredsundersøgelse af borgere i alkoholbehandling. Og det vil inddrage både brugere og professionelle fra alkoholbehandlingen og medarbejdere fra hospitalet i udviklingen af indsatsen.

3. Opsporing af mentale helbredsproblemer ved indskolingsundersøgelse

Ansøger: Jean Hald Jensen, Region Hovedstaden

Bevilling: 1.625.000 kr.

Projektbeskrivelse

Mentale helbredsproblemer er en af de største trusler mod børns trivsel og udvikling, og det skønnes, at omkring 16 % af alle nul- til niårige børn har mentale helbredsproblemer. Forskning viser, at mange psykiatiske sygdomme allerede opstår i den tidlige barndom og ungdom, hvilket understreger vigtigheden af at sætte ind inden puberteten. Et af de steder, hvor der er fokus på barnets mentale helbred, er når barnet og dets forældre er til en indskolingsundersøgelse hos sundhedsplejersken. Ved at arbejde med tidlig opsporing gennem et nationalt tilbud som sundhedsplejen, der når stort set alle børn, sikres en bred forebyggelsesindsats, som kan bidrage til at skabe mere lighed i sundhed i befolkningen generelt. Men for at sikre, at børn med tegn på mentale helbredsproblemer bliver opsporet, er det vigtigt, at sundhedsplejerskernes metode er vel-dokumenteret, valid og velegnet til opsporing af mentale helbredsproblemer. Indtil nu er der ingen studier heraf.

En tidligere rapport som Region Hovedstaden har fået udarbejdet af Databasen Børns Sundhed om børns mentale helbred og sundhed viser, at der er en gruppe af sårbare børn, der i tiden omkring skolestart ikke trives følelsesmæssigt, og som har det svært socialt. Derudover viser resultaterne, at indskolingsundersøgelsen har potentiale til at opspore en gruppe af børn, der har behov for ekstra støtte og hjælp. Det er bl.a. med udgangspunkt i denne rapport, at

Region Hovedstaden i samarbejde med Databasen Børns Sundhed og Statens Institut for Folkesundhed (SDU) ønsker mere viden om, hvordan man kan hjælpe disse børn. Formålet med projektet er derfor at undersøge, om sundhedsplejerskernes metode til opsporing af mentale helbredsproblemer ved indskolingsundersøgelsen er velegnet og valid.

Projektet vil bestå af en dybdegående kvalitativ og kvantitativ validering af sundhedsplejerskernes metode og skal danne grundlag for en videreudvikling og mulig fornyelse af metoden, som kan sikre, at børn med tegn på mentale helbredsproblemer bliver opsporet. I et samarbejde med Databasen Børns Sundhed og interesserede kommuner er det muligt at udføre interviews og observationer samt at anvende data fra indskolingsundersøgelsen til at undersøge og validere den nuværende metode. Databasen indeholder blandt andet data fra indskolingsundersøgelsen fra skoleåret 2007/08 og frem til i dag. For de deltagende kommuner i Databasen Børns Sundhed er der udarbejdet en fælles standardiseret journal, hvori der blandt andet indgår variable, der vedrører barnets mentale helbred. Det gælder variable vedrørende barnets generelle trivsel, skoletrivsel, sprogudvikling, relationer og kontakt.

Der er planlagt tre delstudier: ét kvalitativt og to kvantitative, der fokuserer på metodens forståelsesvaliditet, indholdsvaliditet, prædiktive validitet og samstemmende validitet. Det kvalitative valideringsstudie består af observationer af fem indskolingsundersøgelser på ti skoler efterfulgt af semistrukturerede interviews med henholdsvis barnet, forælderen og sundhedsplejersken. Det kvalitative valideringsstudie skal undersøge, hvorvidt metoden giver svar på det, der er målet. Det ene kvantitative studie er et registerbaseret valideringsstudie af ca. 50.000 indskolingsundersøgelser, der skal undersøge, hvor godt metoden prædikterer fremtidig mentale helbredsproblemer hos barnet målt ved forekomst af diagnosticeret psykisk sygdom inden 18-årsalderen. Det andet kvantitative valideringsstudie har til formål at sammenligne data fra sundhedsplejerskernes indskolingsundersøgelse af cirka 500 børn fra de ti skoler, der indgår i det kvalitative studie, med data fra det internationalt anerkendte og validerede måleinstrument The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), udfyldt af forældrene. Herved undersøges det, hvorvidt børn, der ifølge golden-standard-instrumentet har mentale helbredsproblemer, også er de børn, der viser sig at have mentale helbredsproblemer ifølge indskolingsundersøgelsens metode.

Projektet vil munde ud i en grundig undersøgelse af om den nuværende metode til opsporing af børn med tegn på mentale helbredsproblemer, opsporer de rette børn. Udover videnskabelige artikler bliver der udarbejdet en anbefaling, der er anvendelig til at kunne blive implementeret i journalen til indskolingsundersøgelsen. Projektets afsluttende anbefaling vil være relevant for alle landets kommuner.

4. "HIIT med kiloene": Undersøgelse af de fysiske, metaboliske og psykosociale effekter ved højintensitets intervaltræning (HIIT) ved overvægt i barndommen

Ansøger: Charlotte Nørkjær Eggertsen, Region Nordjylland

Bevilling: 458.208 kr.

Projektbeskrivelse

Overvægt i barndommen udgør en global epidemi medførende svære fysiske og psykiske konsekvenser for det enkelte barn. I Danmark er ca. 15-20% af børnene overvægtige og 5 % svært overvægtige. Hos børn og unge med svær overvægt ses flere alvorlige komplikationer, som begyndende type 2 diabetes, forhøjet blodtryk, forhøjet kolesterol, og fedtlever, allerede tidligt i barndommen. Herudover lever mange børn og unge med overvægt med betydelige psykiske problemer, såsom ensomhed, lavt selvværd, angst og depression. En rapport fra WHO i 2016 pointerer, at behandling af overvægt, og ikke kun forebyggelse, er altafgørende for effekt og minimering af senkomplikationer. For at kunne opnå dette mål og sikre et blivende vægttab, er der dog brug for mere effektive behandlingsstrategier og bedre diagnostiske redskaber.

Højintensitets intervaltræning (HIIT) har vist stort potentiale hos voksne i forhold til vægtreduktion, hjerte/kar sundhed og livskvalitet. Den positive effekt af HIIT på vægttab og livskvalitet blandt børn og unge med overvægt er vist i mindre studier, men evidens fra større projekter er mangelfuld. Herudover sås det i et tidligere overvægtsprojekt med de kommunale overvægtsklinikker i Nordjylland, at børn fra familier med lavsocial status havde nemmere ved at fastholde behandlingen i deres lokalmiljø (upublicerede data fra Nordlet projektet). Projektet vil derfor gerne arbejde for, at den rigtige og mest effektive træningsform tilbydes i børnene nærmiljø.

Som en del af de aktuelle behandlingstilbud til overvægtige børn i Danmark gives vejledning i daglig fysisk aktivitet af minimum 60 minutter samt fast motion 2-3 gange om ugen, jf. Sundhedsstyrelsens retningslinjer. Projektets erfaring med denne gruppe børn og unge er dog, at det er rigtig svært at opnå og fastholde igennem længere tid. For nuværende findes enkelte idrætstilbud, som er møntet på overvægtige børn og unge, men også her har de svært ved at fastholde motivationen til et langvarigt forløb. Projektet vil derfor gerne bidrage med en større undersøgelse om HIIT ikke er et bedre alternativ. Projektgruppen har tidligere gennemført et pilotprojekt, som fandt at frafaldsraten ved HIIT var meget lav (< 10 %), og børnene beskrev stor glæde og tilfredshed med træningsformen.

Både vægttab og fysisk aktivitet er vist at øge livskvaliteten ved overvægt. Det er dog fortsat uafklaret hvilken intervention, der har den bedste effekt, og om

der kan opnås en potentieret / synergistisk effekt på det psykiske helbred ved kombination af HIIT og vanlige livsstilsintervention.

Børn og unge med overvægt er ofte opgivende og afvisende overfor at deltage i almindelige sportsaktiviteter på grund af tidligere dårlige erfaringer og nederlag hermed. Relevante træningstilbud, hvor børnene ikke føler sig udenfor eller stigmatiseret, er derfor nødvendige.

Med dette projekt ønsker vi at etablere et relevant HIIT-program i børnenes nærmiljø og mere indgående undersøge, ikke kun om, men også hvorfor HIIT, forbedrer det fysiske og psykiske helbred hos disse børn. Herudover vil vi undersøge om HIIT som træningsform er mulig at inkorporere som en del af standardbehandlingen for børn og unge både i hospitals- og kommunalt regi.

5. Mindhelper Studiet

Ansøger: Marie Paldam Folker, Region Syddanmark

Bevilling: 1.500.000 kr.

Projektbeskrivelse

En række solide undersøgelser har de seneste år dokumenteret danske unges stigende mistrivsel i form af stress, ensomhed, søvnproblemer samt symptomer på angst og depression. Det er bl.a. påvist, at op til 25 % af dem oplever mistrivsel. Samtidig søger under halvdelen af unge med psykiske vanskeligheder professionel hjælp. De mangler bl.a. viden, oplever stigma, og ved ikke hvordan og hvor de kan få hjælp.

Med mere end 1,2 millioner årlige besøgende (og et månedligt besøgstal på over 100.000) er Mindhelper.dk Danmarks største hjemmeside om mental sundhed for unge mellem 13 og 20 år. Det er et landsdækkende tilbud, som drives af Telepsykiatrisk Center i Region Syddanmark på vegne af alle fem regioner. På Mindhelper.dk finder unge viden, inspiration og gode råd om alt fra ensomhed, mobning og kærestesorg til angst og depression. Indholdet fokuserer på at gøre en forskel i de svære situationer, der er en del af de fleste ungdomsliv, men som i nogle tilfælde udvikler sig til psykisk mistrivsel eller endda psykisk lidelse. Det er fx gode råd om håndtering af gruppepres og et online-forløb med konkrete redskaber til at håndtere symptomer på angst. Brugerne finder ofte direkte vej til Mindhelper.dk via søgemaskiner, fordi et behov eller spørgsmål presser sig på. På hjemmesiden tilbydes de yderligere hjælp i form af bl.a. en åben brevkasse og henvisning til lokale tilbud. Mindhelper bruger således digital teknologi til målrettet forebyggelse af psykisk mistrivsel og lidelse hos en bred, men særligt udsat befolkningsgruppe (13-20-årige).

Projektet skal skabe vigtig ny viden om effekten af Mindhelper.dk, om hvilke ressourcer de unge finder mest hjælpsomme, og om hvordan de i praksis bruger onlineresourcerne til håndtering af mistrivsel. Den viden er ikke blot nødvendig for at tilbyde den bedst mulige hjælp til brugerne af Mindhelper.dk. Den bliver også vigtig for, at vi som samfund kan basere vores digitale forebyggelsestilbud på et solidt vidensgrundlag. Så vi udvikler løsninger, som knytter an til behovene i målgruppens hverdag, spiller sammen med de øvrige forebyggende tilbud og reelt gør den ønskede forskel.

Den kvalitative delundersøgelse i studiet, som der ansøges om støtte til, får stor betydning for, at forebyggende onlineinterventioner i fremtiden bliver så vedkommende og relevante som muligt. For Mindhelper vil den kvalitative delundersøgelse give et afgørende grundlag for videreudvikling af platformen med indhold, som vil kunne hjælpe endnu flere unge.

Projektet gennemføres i et partnerskab mellem forskere fra Statens Institut for Folkesundhed (SDU) og Telepsykiatrisk Center i Psykiatrien i Region Syddanmark. Mindhelpers ungepanel som består af 12 unge i alderen 15-18 år fra Fredericia Kommune, bliver involveret i studiet ved pilottest af spørgeskemaer og interviewguides samt diskussion af foreløbige resultater. 6.300 unge i alderen 15-25 år vil deltage via online rekruttering på sociale medier. Over tre måneder vil de modtage fire spørgeskemaer, der måler deres psykiske trivsel og undersøger, hvordan de bruger Mindhelper.dk. Derudover bliver 50 unge interviewet via en chat-funktion på Mindhelper.dk, og 20 deltagere bliver rekrutteret til uddybende interviews af to omgange. Studiedesignet er udviklet med inspiration og rådgivning fra forskerne bag den store australske hjemmeside for unge ReachOut.com.

6. Promoting healthy weight development in preschool (The PROPS-study)

Ansøger: Jens Meldgaard Bruun, Region Midtjylland

Bevilling: 1.000.000 kr.

Projektbeskrivelse

I dag lever hvert femte barn i Danmark med overvægt, og der ses en stigning i forekomsten af overvægt blandt børn af forældre fra lavere social klasse, hvor hvert tredje barn lever med overvægt. Overvægt hos børn kan have store fysiske, psykologiske og sociale konsekvenser og kan følge barnet ind i voksenlivet.

Det er oplagt at etablere sund adfærd for at forhindre kronisk sygdom og overvægt i barndommen i stedet for at forsøge at ændre usund adfærd i voksenalderen. Litteraturen viser dog, at det stort set ikke er muligt at vise effekter med enkeltstående indsatser for at fremme sundhed og forebygge overvægt blandt

børn og unge. Dog er førskoleårene blevet fremhævet som en afgørende periode for forebyggelse af overvægt, og at indsats i dagtilbud og institutioner kan være vigtigt. De tidlige årsager til udvikling af overvægt er et komplekst samspil mellem flere faktorer, hvorfor det er presserende med multikomponente forebyggelsesindsatser i Danmark såvel som internationalt. Det er anerkendt, at en systemorienteret tilgang med involvering af lokalsamfundet og andre organisationer kan sikre bedre sundhedsadfærd og trivsel samt lavere forekomst af overvægt hos børn og unge.

Dette projekt har til formål at evaluere en eksisterende sundhedsfremmende og forebyggende indsats på overvægtsområdet hos førskolebørn (fireårige) i børnehaver. Det er en kommunal indsats, hvor målet er at øge andelen af børn med en sund vægtudvikling, når de starter i skole. Yderligere vil den sunde vægtudvikling fra etårsalderen til skolestart blive undersøgt. Baseret på evalueringen af den kommunale indsats, er det andet formål at tilpasse og justere den eksisterende indsats igennem en systemorienteret inddragelsesproces med relevante aktører og interessenter. Dette er for at udvikle og implementere passende og bæredygtig sundhedsfremmende tiltag med målet at fremme børnenes sundhed og trivsel og derigennem reducere forekomsten af overvægt.

Det første delprojekt vil evaluere en eksisterende kommunal sundhedsfremmende og forebyggende indsats på overvægtsområdet blandt 800 fireårige børn i Viborg Kommune. Målgruppen er udvalgt på baggrund af lokalsamfund med en høj andel af overvægt blandt de børn, der starter i skole. Projektet inkluderer barnets forældre og pædagoger, og indsatsen er et samarbejde med sundhedsplejen. Indsatsen i den enkelte daginstitution består af undervisning af personalegruppe og forældre på baggrund af Sundhedsstyrelsens anbefalinger samt mulighed for individuel kontakt til forældre via telefonopkald og konsultation. Hertil kommer undersøgelse af barnets højde og vægt, spørgeskema med barnets 2- og 3-års højde og vægt målt hos den praktiserende læge samt højde og vægt fra barnets 10-12 måneders undersøgelse fra sundhedsplejen, fra Børnedatabasen.

I det andet delprojekt vil projektet undersøge gennemførligheden (feasibility) af en systemorienteret lokalsamfundsindsats hos førskolebørn (3-5-årige) i børnehaver. Dette inkluderer tre mellemstore daginstitutioner. Alle børn fra de tre daginstitutioner vil få undersøgt deres sundhedsadfærd og trivsel gennem spørgeskemaer og deres vægt, højde, krops sammensætning, aktivitetsniveau samt søvn vil blive målt gennem fysiske test og ved brug af accelerometre (Actigraph) i en periode på 7 dage. Desuden vil data omkring forældrenes socioøkonomisk status blive hentet fra Danmarks Statistik. De 3 børnehaver indgår i den systemorienteret indsats, som gennem en meget systematisk tilgang vil motivere og engagere relevante lokale aktører og interessenter. Denne lokalsamfundsindsats består af flere trin og workshops og er bygget op omkring en systemdynamisk tilgang, som er blevet brugt i flere initiativer, især i Australien og USA. I projektet, i Viborg, omfatter systemet børnene og deres familier, dag-

institutioner, pædagoger, sundhedsplejersker og andre interessenter, der sigter mod en fælles forståelse og ændring af systemet, der forårsager et komplekst problem. Dette gøres ved hjælp af et årsagsdiagram, som er en visuel fremstilling af de mekanismer, der påvirker børns sundhed, trivsel og forekomsten af overvægt i Viborg.

Med projektet ønskes det gennem workshops at inkludere og engagere så mange relevante aktører som muligt, give ejerskab til de lokale interessenter til at igangsætte bæredygtige løsninger og indsatser, der kan fremme glade og sunde børneliv og nedbringe forekomsten af overvægt.

Med PROPS-studiet forventes det at kunne øge vores viden om og forståelse af trivsel, sundhedsadfærd og sund vægtudvikling fra etårsalderen til skolestart og udviklingen af lokalsamfundsbaseerede projekter målrettet forebyggelsesindsatser på overvægtsområdet.

7. Øjenundersøgelse af personer med type 2 diabetes i almen praksis

Ansøger: Malene Krogh, Region Nordjylland

Bevilling: 103.000 kr.

Projektbeskrivelse

Diabetisk øjensygdom (retinopati) er en hyppig komplikation af diabetes, som kan forårsage alvorlig synsskade, i værste fald blindhed. Retinopati udvikler sig uden mærkbare forandringer, og det er vigtigt, at diabetespatienter får undersøgt deres øjne inden sygdommen udvikles. For personer med type 2 diabetes udføres retinopati undersøgelsen hos øjenlægen, hvor det anbefales, at intervallet mellem undersøgelserne er individualiseret baseret på øjensygdommens udvikling og diabetesregulering. Desværre er der en betydelig del (26%) der ikke får lavet regelmæssig øjenundersøgelse, hvilket både skyldes organisatoriske og individuelle årsager. Størstedelen af personer med type 2 diabetes behandles i almen praksis, og det er måske den bedste ramme for interventioner for at optimere retinopati undersøgelser.

Formålet med dette projekt er at teste, om der kan udføres retinopati undersøgelser i almen praksis for personer med type 2 diabetes. Billeder af øjenbaggrunden tages af praksispersonale med et brugervenligt kamera, hvorefter billederne uploades til en kunstig intelligens software, der automatisk analyserer billederne og giver svar på, om der ses tegn på retinopati i øjnene.

Projektet vil belyse organiseringen af undersøgelsen i almen praksis og personalets holdning til, at undersøgelsen kan laves i forbindelse med diabeteskonsultationen. Herudover undersøges patienters accept af undersøgelsen og tek-

nologien, og projektet giver også svar på om undersøgelsens resultater er troværdige. Projektet kan bidrage til, at flere personer med type 2 diabetes bliver undersøgt for retinopati, så sygdommen opspores og behandles inden synet nedsættes permanent.

8. Hvordan håndteres overvægtsproblematikker hos børn i sundhedsplejen og almen praksis?

Ansøger: Pernille Andreassen, Region Midtjylland

Bevilling: 979.717 kr.

Projektbeskrivelse

I Danmark lever tæt på hvert femte barn med overvægt eller svær overvægt, hvilket kan have store psykiske og fysiske helbredsmæssige konsekvenser for den enkelte. Der er også risiko for, at overvægten følger barnet ind i ungdoms- og voksenlivet. Det er derfor vigtigt at sætte tidligt ind i forebyggelsen af overvægt hos børn og bremse en u hensigtsmæssig vægtudvikling tidligst muligt.

Sundhedsstyrelsen anbefaler, at sundhedsprofessionelle i almen praksis og skolesundhedsplejen er særligt opmærksomme på at opspore børn med begyndende overvægt, og sammen med forældrene spiller de en central rolle i den tidlige forebyggelse af overvægt blandt børn.

Ved børneundersøgelserne i almen praksis i 1-5-års-alderen registrerer den praktiserende læge barnets højde og vægt og har derfor mulighed for at opspore og eventuelt gribe ind, hvis der er en bekymrende vægtudvikling eller overvægt hos barnet. Den praktiserende læge har mulighed for at rette henvendelse til skolesundhedsplejen, som kan være særligt opmærksom på barnet og følge op på eventuelle interventioner, der er startet i almen praksis.

I forbindelse med de lovbestemte indskolingsundersøgelser, hvor barnets højde- og vægtudvikling registreres, har sundhedsplejersken mulighed for at opspore overvægt eller en bekymrende vægtudvikling. Ligesom den praktiserende læge har mulighed for at inddrage skolesundhedsplejen, kan skolesundhedsplejen, når der er identificeret en familie med en overvægtsproblematik, inddrage familiens praktiserende læge, der – sammen med familien – kan vurdere, hvilke videre tiltag, der kan være relevante for barnet og familien.

Overvægt kan imidlertid være et følsomt emne, og overvægtstigmatisering kan gøre det svært at adressere (begyndende) overvægt hos børn både i almen praksis og skolesundhedsplejen. Mange danske og internationale studier dokumenterer omfattende stigmatisering og diskrimination af både børn og unge med overvægt. Endvidere viser studier, at mange sundhedsprofessionelle har svært ved at kommunikere om overvægt.

Almen praksis og skolesundhedsplejen har således forskellige muligheder, men også store udfordringer i forhold til at handle og samarbejde med hinanden og med barnets forældre om at forebygge overvægt hos børn i førskole- og skolealderen. Vi ved dog meget lidt om, hvordan den tidlige overvægtsforebyggende indsats reelt opleves og håndteres af såvel forældre som sundhedsprofessionelle samt om og hvordan parterne samarbejder om forebyggelse af overvægt hos børn.

Formålet med projektet er at få indsigt i, hvordan overvægtsproblematikker hos børn i førskolealderen og i indskolingen konkret håndteres i skolesundhedsplejen og almen praksis og i samarbejdet mellem disse sundhedsprofessionelle og de implicerede børns forældre. Projektet vil belyse, hvordan de sundhedsprofessionelle italesætter og griber vægtmålingen an, hvordan forskellige grader af overvægt og overvægtsforløb hos barnet håndteres, hvordan forebyggende indsatser på tværs af sektorer bringes i spil, og hvordan forløbet opleves af de implicerede børns forældre.

Undersøgelsesdesignet er kvalitativt og eksplorativt. I undersøgelsen benyttes etnografiske metoder, primært deltagerobservation og interviews.

Helt konkret udføres der deltagerobservation i almen praksis med fokus på børneundersøgelser over en periode på 6 måneder. Derudover følges sundhedsplejersker i deres daglige arbejde med børnekonultationer i folkeskolen i indskolingen, også over en periode på 6 måneder. Der udføres også dybdegående, semi-strukturerede interviews med de deltagende praktiserende læger og praksissygeplejersker, samt med sundhedsplejersker og med forældre til børn med overvægt eller som af de sundhedsprofessionelle vurderes at være i risiko for at udvikle overvægt. Forældrene geninterviewes efter tre måneder for at få indblik i forløbet ifm. samarbejdet med de sundhedsprofessionelle og eventuelle initiativer, som er blevet igangsat.

Hvis de sundhedsprofessionelle skal klædes bedre på til at løfte den store opgave med overvægt blandt børn, og skal vi kunne udvikle nye indsatser, er det bydende nødvendigt med viden om, hvordan forebyggelse af overvægt udspiller sig i almen praksis og i sundhedsplejen i dag. Et muligt udviklingspotentiale for forskningsprojektet er et øget tværsektorielt samarbejde mellem almen praksis og sundhedsplejen, hvor væksten kan følges kontinuerligt, hvad enten man kigger i data fra almen praksis eller fra sundhedsplejen.